

Name: _____

Class: _____

Section: _____

Date: __/__/__

Marks: __/100

શ્લેષ + યમક

Pun + Repetition • Std 5 Grammar

GSEB ધોરણ ૫ • Literary Layer • એક શબ્દ ના બે અર્થ

Hard level

35 min

8 Exercises

Std 5

100 marks

નિયમ (The Rule)

શ્લેષ + યમક

શ્લેષ એ એક જ શબ્દ ના બે અલગ અર્થ - "પાન" = પાંદડું + (પાન-મસાલા). યમક એ એક જ શબ્દ વારંવાર પણ અલગ અર્થ માં - "કમલ કમલ માં કમલ." બંને કાવ્ય માં વાંચક ને આનંદ આપે. શ્લેષ = બુદ્ધિ ની રમત. યમક = શબ્દ ની રમત.

મુખ્ય મુદ્દો (Key Concept)

એક શબ્દ ના બે અર્થ

ઉદાહરણો (Examples) - 5 Cases

- 1 પાન સારું
→ શ્લેષ - પાંદડું/મસાલા?
- 2 કમલ કમલ માં કમલ
→ યમક - ૩ અલગ અર્થ
- 3 આ ગાય સારી
→ શ્લેષ - પ્રાણી/ગાય (sing)?
- 4 કાન કાન માં
→ યમક
- 5 આંખ આંખ ની વાત
→ યમક

Pattern Recognition

આ ઉદાહરણો માં એક શબ્દ ના બે અર્થ નો pattern જુઓ. દરેક case માં શું common છે? Practice કરી ને identify કરવાનું શીખો.

યાદ રાખવા જેવું (Remember)

આ વ્યાકરણ ના નિયમ ને રોજ ૩ વખત વાંચો. ઉદાહરણો સાથે જોડી રાખો. દરરોજ ની writing માં apply કરો.

1 ઓળખો (Identify) 5 marks • 4 min

નીચે દિ ગયેલા શબ્દો નો પ્રકાર/category ઓળખો:

1. પાન સારું

2. કમલ કમલ માં

3. ગાય સુંદર

4. કાન કાન માં

5. આંખ આંખ ની

2 પ્રકાર બતાવો (Classify) 5 marks • 4 min

આ શબ્દો કયા પ્રકાર ના છે?

1. "દિન દિન" એ?

2. "પાન" એ?

3. "ગાય" એ?

4. "રામ રામ" એ?

5. "કમલ" એ?

3 ખાલી જગ્યા (Fill Blanks) 5 marks • 4 min

યોગ્ય શબ્દ થી ખાલી જગ્યા પૂરો:

1. _____ (શ્લેષ - પાંદડું/મસાલા?)

2. _____ (યમક - 3 અલગ અર્થ)

3. _____ (શ્લેષ - પ્રાણી/ગાય (sing)?)

4. _____ (યમક)

5. _____ (યમક)

4 પ્રયોગ કરો (Apply) 5 marks • 5 min

નીચે દિ ગયેલા concept (એક શબ્દ ના બે અર્થ) નો ઉપયોગ કરી ને 3 વાક્ય બનાવો:

5 MCQ - Multiple Choice 5 marks • 4 min**Q1. "કમલ કમલ માં કમલ" એ?**

- (a) ઉપમા (b) રૂપક
(c) યમક (d) શ્લેષ

Q2. "પાન" એક શબ્દ બે અર્થ એ?

- (a) ઉપમા (b) રૂપક
(c) યમક (d) શ્લેષ

Q3. યમક ની વ્યાખ્યા?

- (a) શબ્દ પુનરાવર્તન (b) બે અર્થ
(c) તુલના (d) સંખ્યા

Q4. શ્લેષ ની વ્યાખ્યા?

- (a) પુનરાવર્તન (b) એક શબ્દ બે અર્થ
(c) સંખ્યા (d) સંગીત

Q5. બંને ક્યાં વાપરાય?

- (a) કાવ્ય (b) ગીત
(c) નાટક (d) બધાં

6 જોડી (Match) 5 marks • 3 min**Gujarati Word**

- કમલ કમલ માં
- પાન સારું
- ગાય ગાય
- મુખ ચંદ્ર
- કાન કાન

Type/Category

- યમક
- રૂપક
- યમક
- શ્લેષ
- યમક

7 સાચું/ખોટું (True/False) 5 marks • 3 min

- "પાન સારું" - શ્લેષ - પાંદડું/મસાલા? T F
- "કમલ કમલ માં કમલ" - યમક - 3 અલગ અર્થ T F
- "આ ગાય સારી" - શ્લેષ - પ્રાણી/ગાય (sing)? T F
- "કાન કાન માં" - યમક T F
- "આંખ આંખ ની વાત" - યમક T F

8 પ્રયોગ (Application) 5 marks • 5 min

આ topic (શ્લેષ + યમક) નો ઉપયોગ કરી ને એક ફકરો લખો:

શું તમે જાણો છો? (Did You Know?)

- ! આ વ્યાકરણ નો concept (એક શબ્દ ના બે અર્થ) સંસ્કૃત આધારિત છે.
- ! આ rule દરરોજ ની વાતચીત માં વપરાય - સહજ ભાષા!
- ! આ topic Std 6+ માં વધારે વિગતે આવશે.

સામાન્ય ભૂલો (Common Mistakes)

✗ શ્લેષ + યમક ગૂંચવાય	✓ શ્લેષ = બે અર્થ; યમક = પુનરાવર્તન
✗ બંને = અનુપ્રાસ	✓ અલગ - અનુપ્રાસ = અક્ષર
✗ બધે વાપરવા	✓ કાવ્ય માં યોગ્ય

Cross-Curricular Connections

- > **Literature:** કાવ્ય માં વાંચન
- > **Word Play:** શબ્દ ની રમત
- > **Humor:** હાસ્ય માં વાપરવા

Bonus Challenge (+5 marks)

આ વ્યાકરણ નો ઉપયોગ કરી ને એક નાની વાર્તા લખો (૫-૭ વાક્ય). દરેક વાક્ય માં આ rule વાપરો.

ચર્ચા પ્રશ્નો (Discussion Questions)

- Q1.** "સોના" શબ્દ થી શ્લેષ બનાવો.
- Q2.** આ વ્યાકરણ રોજિંદા જીવનમાં ક્યાં વપરાય?
- Q3.** આ rule તમે ક્યા ઉદાહરણ માં વાપર્યું?

Project Ideas (Extended Learning)

- P1:** આ topic વિશે ૧ chart બનાવો - rule + examples
- P2:** આ વ્યાકરણ ના ૧૦ examples એક notebook માં લખો
- P3:** આ rule વાપરી ને એક નિબંધ લખો

Reading Recommendations

NCERT Std 5 Gujarati Grammar textbook

"શ્લેષ + યમક" પર online videos જુઓ

balgujarati.com/std5/grammar/

Self-Evaluation Rubric

Criteria	Excellent (4)	Good (3)	Avg (2)	Need Practice (1)
Rule Understanding	☐	☐	☐	☐
Identifying Examples	☐	☐	☐	☐
Application Skills	☐	☐	☐	☐
Writing Practice	☐	☐	☐	☐

✓ ANSWER KEY - All 8 Exercises

Exercise 1 - Identify (5 marks):

1. પાન સારું → શ્લેષ
2. કમલ કમલ માં → યમક
3. ગાય સુંદર → શ્લેષ
4. કાન કાન માં → યમક
5. આંખ આંખ ની → યમક

Exercise 2 - Classify (5 marks):

1. "દિન દિન" એ? → યમક
2. "પાન" એ? → શ્લેષ
3. "ગાય" એ? → શ્લેષ
4. "રામ રામ" એ? → યમક
5. "કમલ" એ? → શ્લેષ (કમલ = ફૂલ/વ્યક્તિ)

Exercise 3 - Fill (5 marks):

1. પાન સારું
2. કમલ કમલ માં કમલ
3. આ ગાય સારી
4. કાન કાન માં
5. આંખ આંખ ની વાત

Exercise 4 - Apply (5 marks):

(Personal - apply rule correctly)

Exercise 5 - MCQ (5 marks):

1. Q1 → (c) યમક
2. Q2 → (d) શ્લેષ
3. Q3 → (a) શબ્દ પુનરાવર્તન
4. Q4 → (b) એક શબ્દ બે અર્થ
5. Q5 → (d) બધાં

Exercise 6 - Match (5 marks):

1. 1 → E (યમક)
2. 2 → D (શ્લેષ)
3. 3 → C (યમક)
4. 4 → B (રૂપક)
5. 5 → A (યમક)

Exercise 7 - T/F (5 marks):

1. True
2. True
3. True
4. True
5. True

Exercise 8 - Application (5 marks):

(Personal - paragraph applying rule)

Total: 40 marks + Bonus 5 = 45 (Self-Eval: 16 separate)

MEMORY TRICKS (યુક્તિ)

- નિયમ ૩ વખત મોટેથી વાંચો - અવાજ થી યાદ રહે
- દરેક ઉદાહરણ ને નોટબુક માં લખો - હાથ થી યાદ રહે
- Pattern સમજો - ભૂલ ઓછી થાય
- દરરોજ ૫ નવા examples બનાવો - practice વધે

PRO TIPS (પેરન્ટ્સ + ટીચર્સ માટે)

- બાળક ને rule ની practice કરાવો - daily ૧૦ મિનિટ
- આ topic (એક શબ્દ ના બે અર્થ) રોજિંદા વાક્યો માં દર્શાવો
- ભૂલો ધીરજ થી સુધારો - ગુસ્સો ન કરો
- Examples બાળક ની ઉંમર પ્રમાણે વધારતા જાઓ

CERTIFICATE OF COMPLETION**સફળતા પ્રમાણપત્ર**

This is to certify that

(Student Name)

has successfully completed

શ્લેષ + ચમક (Pun + Repetition)

Std 5 Grammar - Literary Layer • GSEB Aligned

Parent / Guardian

Teacher / Date